

Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις του αθλητικού τουρισμού: Η συμμετοχή στα αθλητικά δρώμενα του Κλασικού Μαραθωνίου της Αθήνας 2016

Πολυξένη Μοίρα, Δημήτριος Μυλωνόπουλος, Αριστείδης Παπαγρηγορίου

Α.Ε.Ι. Πειραιά Τεχνολογικού Τομέα, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων
Θηβών 250 and Π. Ράλλη, 12244, Αιγάλεω,
polmoira@puas.gr, dimilon@puas.gr, papagreg@puas.gr

Περίληψη

Στις μέρες μας ο αθλητισμός, όπως και ο τουρισμός, θεωρούνται σημαντικά κοινωνικο-οικονομικά φαινόμενα. Και οι δύο δραστηριότητες θεωρούνται σημαντικές «βιομηχανίες» καθώς προσελκύουν μεγάλες ομάδες ανθρώπων που μετακινούνται για την πραγματοποίηση τουριστικών ή αθλητικών δραστηριοτήτων. Τα τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί σημαντικά το ενδιαφέρον για τον αθλητισμό ως τουριστικό προϊόν που εξετάζεται τόσο από την αθλητική βιομηχανία, όσο και τη βιομηχανία του τουρισμού αλλά και από την επιστημονική κοινότητα, από την οποία έχει αναγνωριστεί ως περιοχή ιδιαίτερου ακαδημαϊκού ενδιαφέροντος. Έχουν μάλιστα γίνει πολλές προσπάθειες προσδιορισμού των κινήτρων και του προφίλ των συμμετεχόντων στις δραστηριότητες αθλητικού τουρισμού.

Ένα σημαντικό αθλητικό γεγονός είναι ο κλασικός Μαραθώνιος της Αθήνας, που πραγματοποιείται το Νοέμβριο κάθε χρόνου. Πρόκειται για αγώνα στον οποίο μετέχουν επαγγελματίες και μη αθλητές και πλαισιώνεται από άλλους αγώνες των 5 και 10 χλμ., δυναμικό βάδισμα, 1.200 Special Olympics και αγώνες παιδιών.

Με σκοπό να ερευνηθεί το προφίλ των συμμετεχόντων στον Μαραθώνιο και στους αγώνες που τον πλαισιώνουν, να εξετασθεί αν η εκδήλωση προσελκύει επισκέπτες από άλλες πόλεις και από το εξωτερικό και να ερευνηθεί ο βαθμός ικανοποίησης των επισκεπτών από τα δρώμενα, διενεργήθηκε ποσοτική έρευνα, την ημερομηνία διεξαγωγής των αγώνων, με τη διανομή δομημένου ερωτηματολογίου που απαντήθηκε από 117 άτομα.

Η έρευνα κατέδειξε ότι ο Μαραθώνιος της Αθήνας δεν έχει καταξιωθεί στη συνείδηση του τουριστικού κοινού και δεν προσελκύει μεγάλο αριθμό ξένων συμμετεχόντων στους αγώνες. Ως θετική όμως κρίνεται η ικανοποίηση των συμμετεχόντων από την οργάνωση, την προσβασιμότητα, την πληροφόρηση, τη φιλοξενία και τα αξιοθέατα της Αθήνας, γεγονός που μπορεί να ενισχύσει την εικόνα της εκδήλωσης.

Λέξεις κλειδιά: κλασικός Μαραθώνιος, Αθήνα, αθλητικός τουρισμός

Abstract

Tourism and sport are both important “industries” as they attract a large number of people, who are traveling for tourism or sport activities. The interest for sport as a tourism product has been increased so as it is researched not only by tourism and sports sector, but also by the academic researchers.

The Athens Classic Marathon, which takes place every year on November, is a significant sport event and moreover a cultural event. It's about a run race, which includes 42.195 m, 10 and 5 klm races, and a Special Olympics Race 1.200 m.

A primary survey was carried out in order to explore the degree of the participants' satisfaction from the 35 Athens Classic Marathon, which was held on 2016, November 13th. Also, to explore should the event can attract participants from abroad. A total of 200 structured questionnaires were distributed to participants during the event. The response rate was 58,5% that is 117 questionnaires were returned.

The results show that they were high satisfaction from the organization, from the hospitality, the easy access, the information and the cultural sites of Athens. Also, the survey shows that this event has not qualified yet as an international sport event.

Key words: Athens Classic Marathon, sport tourism

1. Τουρισμός και αθλητισμός

Ο τουρισμός είναι ένα πολυδιάστατο κοινωνικο-οικονομικό φαινόμενο που από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα είναι συνυφασμένο με τον ελεύθερο χρόνο. Ο τουρίστας χρησιμοποιεί τον ελεύθερο χρόνο του για να πραγματοποιήσει ένα ταξίδι μακριά από τον τόπο κατοικίας και εργασίας του με σκοπό να βιώσει την αλλαγή. Οι λόγοι για τους οποίους κάποιος ταξιδεύει διαφοροποιούνται ανάλογα με τα κίνητρα και το σκοπό π.χ. ανάπαυση, αναψυχή, άθληση κ.λπ.

Η έννοια του αθλητισμού/«sport» σύμφωνα με τον Edwards (1973), έχει τις ρίζες της στο “disport” που σημαίνει αποσπά ή εκτρέπω και αναφέρεται στην κυρίαρχη σημασία του αθλητισμού ως δραστηριότητας που διασπά την προσοχή του ανθρώπου από την αυστηρότητα και τις πιέσεις της καθημερινότητας.

Ασφαλώς η έννοια αυτή στις μέρες μας έχει μεταβληθεί. Ο αθλητισμός μπορεί να θεωρηθεί από πολλές οπτικές γωνίες και προοπτικές. Έτσι ο αθλητισμός θεωρείται ως ένα παιχνίδι (Hart and Birell, 1981) ή ως εκτροπή από την καθημερινότητα, ως διασκέδαση ή αναψυχή, ως ένας ευχάριστος τρόπος να περνάς την ώρα σε ανοικτό χώρο π.χ. πεζοπορία, κινήγι, αλιεία, ή σκι (Zeigler, 1984).

Στις μέρες μας ο αθλητισμός, όπως και ο τουρισμός, θεωρείται ένα από τα μεγαλύτερα κοινωνικά φαινόμενα. Παράλληλα και οι δύο δραστηριότητες θεωρούνται σημαντικές «βιομηχανίες» καθώς προσελκύουν μεγάλες ομάδες ανθρώπων με συνεχώς αυξανόμενους ρυθμούς. Τα τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί σημαντικά το ενδιαφέρον για τον αθλητισμό ως τουριστικό προϊόν από την αθλητική βιομηχανία, τη βιομηχανία του τουρισμού αλλά και από την επιστημονική κοινότητα, από την οποία έχει αναγνωριστεί ως περιοχή ιδιαίτερου ακαδημαϊκού ενδιαφέροντος (Standeven & De Knop, 1999). Αναδύεται λοιπόν ως τουριστική δραστηριότητα ο λεγόμενος «αθλητικός τουρισμός».

2. Εννοιολογικός προσδιορισμός

Με βάση τα παραπάνω η Ολίνονα (1984) θεωρεί ότι τα κοινά σημεία ανάμεσα στις δύο αυτές δραστηριότητες αυξάνονται θεαματικά. Μάλιστα ο όρος «αθλητικός τουρισμός/sport tourism» έχει επινοηθεί προκειμένου να γίνει ευκολότερα κατανοητή η χρήση του αθλητισμού ως τουριστικού φαινομένου. Ο Ρίγεσσου (2004:287) θεωρεί ότι ο λεγόμενος «αθλητικός τουρισμός» αποτελεί κοινωνική και οικονομική δραστηριότητα που βρίσκεται ανάμεσα στον αθλητισμό και τον τουρισμό.

Στη σύνδεση / «πάντρεμα» του αθλητισμού και του τουρισμού έχουν συμβάλλει μια σειρά από εξελίξεις σε φιλοσοφικό, επιχειρηματικό, επικοινωνιακό, αλλά και κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο. Αυτές εστιάζονται στο ότι:

α) Ο «αθλητικός τουρισμός» έχει αυξημένη δημοτικότητα καθώς έχει θεμελιωθεί, τεκμηριωθεί και προβληθεί μέσα από μεγάλα αθλητικά γεγονότα παγκόσμιας εμβέλειας (Blatiz, 1991, In Kurtzman, 2001:104), όπως είναι οι Ολυμπιακοί Αγώνες, τα Παγκόσμια Πρωταθλήματα, οι Μαραθώνιοι και άλλες διοργανώσεις.

β) Η μαζικότητα του «αθλητικού τουρισμού» ενισχύεται από την προώθηση (από τα Μ.Μ.Ε.) της λατρείας των «αθλητών-ηρώων» και της «λεβεντιάς» του αθλητή (Kurtzman et al., 1993).

γ) Στις δυτικού τύπου κοινωνίες, η επίτευξη ή η διατήρηση της υγείας μέσω της φυσικής δραστηριότητας για όλες τις ηλικίες ανανέωσε το ενδιαφέρον για τη συμμετοχή σε μια μεγάλη ποικιλία αθλητικών δραστηριοτήτων (Bhatiz, 1991; Pigeassou, 1997:26). Αποτέλεσμα αυτού του ενδιαφέροντος είναι η σημαντική αύξηση σε παγκόσμιο επίπεδο της οργανωμένης προσφοράς εκδηλώσεων με αθλητικό περιεχόμενο.

δ) Σταδιακά γίνεται αντιληπτή η σημασία του αθλητισμού και του τουρισμού στην προώθηση της τοπικής, εθνικής και διεθνούς φιλίας και κατανόησης μεταξύ λαών, κοινοτήτων, ομάδων και ατόμων (Kurtzman et al. 1993).

Στην ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού συμβάλλει και η εξέλιξη της τεχνολογίας (Gammon & Robinson, 1997) και συνακόλουθα των μέσων μεταφοράς που επιτρέπει τη μετακίνηση των αθλητών και των θεατών.

Ο αθλητικός τουρισμός θα μπορούσε να διακριθεί σε δύο μεγάλες κατηγορίες με κριτήριο την ενεργό συμμετοχή ή μη στις αθλητικές δραστηριότητες. Δηλαδή στη διάκριση ανάμεσα στους θεατές αθλητικών γεγονότων και στους ενεργά συμμετέχοντες σε μια αθλητική διοργάνωση. Οι διακρίσεις αυτές έχουν κατά καιρούς αποτελέσει αντικείμενο έντονου ακαδημαϊκού διαλόγου (Hall, 1992; Green, Chalip and Verden, 1998; Gibson, 1998; De Knop, 1990; Nogawa, Yamguchi & Hagi, 1996).

Μια άλλη διάκριση θα μπορούσε να γίνει ανάλογα με το αν ο συμμετέχων είναι επαγγελματίας του χώρου ή όχι. Στην περίπτωση αυτή ανοίγεται ένα μεγάλο ζήτημα για το αν ο επαγγελματίας αθλητής μπορεί να θεωρηθεί τουρίστας καθώς από τη μετακίνησή του λείπουν βασικά στοιχεία του τουρισμού όπως το κίνητρο που είναι η αναψυχή, η ελεύθερη επιλογή και ο ελεύθερος χρόνος (Μυλωνόπουλος, 2011:5).

Η Gibson (1994) επιχειρεί την κατηγοριοποίηση του αθλητικού τουρισμού ανάλογα με τις δραστηριότητες που πραγματοποιούνται κατά την διάρκεια των διακοπών των τουριστών αυτού του είδους. Συγκεκριμένα, προτείνει ως κατηγορίες αθλητικού τουρισμού :

α) *Τουρισμό άθλησης και άσκησης*, που αναφέρεται σε τουρίστες που επιθυμούν να συνδυάσουν την άσκηση και την άθληση κατά την διάρκεια των διακοπών τους. Τέτοια παραδείγματα τουριστών αποτελούν τουρίστες που επισκέπτονται προορισμούς που τους επιτρέπουν να συνδυάσουν τις διακοπές με αθλητικές δραστηριότητες όπως η κολύμβηση, η ιστιοπλοΐα, η ορειβασία κ.ά. Επισημαίνεται μάλιστα ότι για πολλούς τουρίστες αυτής της κατηγορίας, η συμμετοχή σε κάποιο αθλητικό γεγονός μπορεί να έχει μεγαλύτερη σημασία από τον προορισμό που φιλοξενεί το γεγονός.

β) *Τουρισμό αθλητικών γεγονότων*, όταν οι τουρίστες επιλέγουν προορισμούς που παρέχουν και αθλητικές υπηρεσίες. Στην περίπτωση αυτή τα αθλητικά γεγονότα (όπως οι Ολυμπιακοί Αγώνες, το παγκόσμιο κύπελλο ποδοσφαίρου, οι Μαραθώνιοι κ.ά.)

αποτελούν το βασικό κίνητρο για την δημιουργία τουριστικής ροής στους προορισμούς.

γ) *Πολιτισμικό αθλητικό τουρισμό*. Είναι μία μορφή δραστηριότητας που εκφράζεται μέσα από το ενδιαφέρον των επισκεπτών να βρεθούν σε αθλητικούς χώρους με μεγάλη ιστορική σημασία και πολιτιστικό ενδιαφέρον, σε χώρους διεξαγωγής δημοφιλών αθλημάτων, σε γνωστά πολυκαταστήματα πώλησης αθλητικών ειδών ή να συναντηθούν με δημοφιλείς αθλητικές προσωπικότητες (Γκίοςος κ.ά., 2000:83). Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται ο αρχαιολογικός χώρος της Αρχαίας Ολυμπίας, διάφορα μεγάλα στάδια που έχουν φιλοξενήσει Ολυμπιακούς αγώνες, γήπεδα ποδοσφαίρου κ.ά. Οι Kurtzman and Zauhar (1997) αποπειρώνται να επιλύσουν τα προβλήματα του ορισμού περιγράφοντας τον αθλητικό τουρισμό μέσω πέντε βασικών προϊόντων δηλαδή των αξιοθέατων αθλητικού τουρισμού, των κρουαζιέρων αθλητικού τουρισμού, των θέρετρων αθλητικού τουρισμού, των περιηγήσεων αθλητικού τουρισμού και των εκδηλώσεων αθλητικού τουρισμού.

Η Gibson (1998) διακρίνει τον αθλητικό τουρισμό σε τρεις μεγάλες κατηγορίες, την παρακολούθηση κάποιου αθλητικού γεγονότος, την επίσκεψη σε κάποιο αθλητικό χώρο και την ενεργητική συμμετοχή σε κάποιο αθλητικό γεγονός.

Οι Gammon & Robinson (1997), αναφέρονται σε δύο διακρίσεις, στον «αθλητικό τουρισμό» και στον «τουριστικό αθλητισμό». Στον «αθλητικό τουρισμό» το κύριο κίνητρο της μετακίνησης είναι η αθλητική δραστηριότητα, ενώ το τουριστικό στοιχείο απλά ενισχύει τη συνολική εμπειρία. Αντίθετα, ο «τουριστικός αθλητισμός» αναφέρεται στα άτομα που παρακολουθούν ή συμμετέχουν περιστασιακά σ' ένα ανταγωνιστικό αθλητικό γεγονός. Σε αυτή την περίπτωση το ταξίδι είναι το κύριο κίνητρο μετακίνησης και ο αθλητισμός λειτουργεί ως δευτερεύον κίνητρο της μετακίνησης.

Σύμφωνα με τους Γκίοςο κ.ά. (2000:82) οι αθλητικοί τουρίστες διακρίνονται σε δύο υποκατηγορίες στους θεατές και στους συμμετέχοντες (αθλητές, οργανωτές κ.ά.) που διαφέρουν σημαντικά ως προς τα καταναλωτικά τους χαρακτηριστικά και τη διάρκεια παραμονής τους στον προορισμό.

3. Ελλάδα και αθλητισμός

Η Ελλάδα υπήρξε η κοιτίδα του πολιτισμού και του αθλητισμού. Ο Gardiner (1930:1) υποστηρίζει ότι «η ιστορία του αρχαίου παγκόσμιου αθλητισμού είναι ιστορία του ελληνικού αθλητισμού και τούτο διότι το ελληνικό έθνος ήταν το μοναδικό αθλητικό έθνος της αρχαιότητας». Από την αρχαιότητα διοργανώνονταν στην Ελλάδα διάφοροι αγώνες προς τιμήν των θεών όπως τα Παναθήναια που διοργανώνονταν ανά τετραετία προς τιμήν της θεάς Αθηνάς¹, τα Ίσθμια προς τιμήν του Ποσειδώνα², τα Πύθια προς

---

¹ Η ίδρυση των αγώνων αποδίδεται στον Εριχθόνιο ή στο Θησέα. Η αναδιοργάνωσή τους, οφείλεται σε πρωτοβουλία του Πεισιστράτου, στη δεκαετία 570-560 π.Χ. Κατά τη διάρκεια της Αρχαϊκής και Κλασικής περιόδου η αίγλη των Παναθηναίων ήταν ανάλογη με εκείνη των άλλων φημισμένων πανελληνίων αγώνων (Ολύμπια, Πύθια, Νέμεα και Ίσθμια). Την Κλασική περίοδο, τα Παναθήναια διεξαγόταν το δεύτερο μισό του Αυγούστου, διαρκούσαν οκτώ ημέρες και περιελάμβαναν αγώνες μουσικών και ραψωδών, αθλητικούς και ιππικούς αγώνες και άλλες εκδηλώσεις (Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού/I.M.E., 2016α).

² Οι αγώνες διοργανώνονταν στην Ισθμία κάθε 2 έτη και διαρκούσαν 3 ημέρες. Στο πρώτο μισό του βου αιώνα π.Χ., οι Κορίνθιοι πρόσθεσαν γυμνικούς και ιππικούς αγώνες. Οι αγώνες συνεχίστηκαν καθ' όλη τη διάρκεια της Ρωμαϊκής εποχής υπό τον έλεγχο της Κορίνθου, εκτός από την περίοδο 146-144

τιμήν του θεού Απόλλωνα³, τα Ηραία προς τιμήν της Ήρας⁴, τα Ασκληπιεία προς τιμήν του Ασκληπιού⁵, τα Νέμεα προς τιμήν του Δία. Οι εκδηλώσεις, εκτός από τους αθλητικούς αγώνες περιελάμβαναν και αγώνες ποίησης, μουσικής, δράματος κ.λπ.

Οι αρχαιότεροι όμως αγώνες και σημαντικότεροι όλων ήταν οι Ολυμπιακοί αγώνες που τελούνταν κάθε τέσσερα χρόνια στην Ολυμπία προς τιμήν του Ολύμπιου Δία, πατέρα των θεών. Ο Πausanias αναφέρει ότι «...Ο Ηρακλής..., έβαλε τους αδελφούς του να παραβγούν στο τρέξιμο και το νικητή τον βράβευσε με στεφάνι αγριελιάς. Έτσι, ο Ηρακλής θεωρείται ο πρώτος που οργάνωσε τους Ολυμπιακούς αγώνες και τους ονόμασε Ολύμπια» (Pausanias, V, 7.7-9).

Οι αθλητικοί αγώνες διεξάγονταν στο Στάδιο και στον Ιππόδρομο, μπροστά σε χιλιάδες θεατές από όλες τις πόλεις του γνωστού ελληνικού κόσμου. Οι νικητές βραβεύονταν με ένα στεφάνι αγριελιάς, τον κότινο και απολάμβαναν ιδιαίτερες τιμές από την πατρίδα τους. Κατά τη διάρκεια των αγώνων επικρατούσε εκκεχειρία.

4. Ο Μαραθώνιος της Αθήνας

Ο Μαραθώνιος δρόμος (42.195 μ.) αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα αγωνίσματα των σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων. Εισήχθη στο ολυμπιακό πρόγραμμα το 1896 μετά από εισήγηση του καθηγητή της Σορβόνης Michel Breal, που υπήρξε φίλος του Γάλλου βαρόνου Pierre de Coubertin ιδρυτή της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής, αναβιωτή και πατέρα των σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων. Ο αγώνας θεσμοθετήθηκε σε ανάμνηση του ηρωικού κατορθώματος του ημεροδρόμου-αγγελιοφόρου⁶ που έφερε στους Αθηναίους το μήνυμα της νίκης κατά των Περσών (490 π.Χ).

Η συμμετοχή στο Μαραθώνιο αποτελεί ίσως τη μεγαλύτερη πρόκληση για ένα δρομέα και ο Μαραθώνιος προσελκύει τους περισσότερους συμμετέχοντες από όλο τον κόσμο.

π.Χ., όταν η Κόρινθος έχασε τα πολιτικά δικαιώματά της και την ευθύνη των αγώνων ανέλαβε η Σικυών (I.M.E., 2016β).

³ Τα Πύθια τελούνταν κάθε τέσσερα έτη στο ιερό του Απόλλωνα στους Δελφούς προς τιμήν της νίκης του θεού επί του δράκοντα Πύθωνα. Οι πρώτοι αγώνες ήταν μουσικοί. Αγωνίσματα προστέθηκαν περίπου το 582 π.Χ., μετά τον Πρώτο Ιερό Πόλεμο, οπότε προστέθηκαν στο πρόγραμμα γυμνικά (στάδιο, δίαυλος, δόλιχος, πάλη, πυγμαχία, παγκράτιο, πένταθλο και αγώνας κηρύκων και σαλπικτών) και ιππικά αγωνίσματα (τέθριππο, συνωρίς και αντίστοιχα πωλικά). (I.M.E., 2016γ).

⁴ Οι αγώνες διεξάγονταν στο ιερό της Ήρας στην περιοχή των Μυκηνών, στην Πρόσυμνα, οκτώ χιλιόμετρα βορειοανατολικά του Άργους. Τα Ηραία τελούνταν από τη Γεωμετρική-Αρχαϊκή εποχή, αρχικά κάθε τρία χρόνια και στη συνέχεια κάθε πέντε,. Οι αγώνες ήταν γυμνικοί (δρόμος, στάδιο, οπλίτης, δόλιχος, πένταθλο), ιππικοί και αρματοδρομίες, καθώς και μουσικοί και δραματικοί. (I.M.E., 2016δ).

⁵ Οι αγώνες διεξάγονταν στην Επίδαυρο, στο ιερό όπου λατρευόταν ο Ασκληπιός. Τελούνταν από τις αρχές του 5ου αιώνα π.Χ., κάθε τέσσερα χρόνια. Στους Ρωμαϊκούς χρόνους ονομάζονταν Μεγάλα Ασκληπιεία, για να διακρίνονται από τα Απολλώνια, μία άλλη ετήσια γιορτή που τελούνταν την ίδια εποχή. Στη διάρκειά τους διεξάγονταν γυμνικοί αγώνες δρόμου (στάδιο, δίαυλος, ίππιος ή δρόμος τεσσάρων σταδίων, οπλίτης δρόμος), άλματος, δισκοβολίας, ακοντισμού, πυγμαχίας και παγκρατίου, καθώς και ιππικοί αγώνες και αρματοδρομίες. (I.M.E., 2016ε).

⁶ Στην αρχαία Ελλάδα το ταχυδρομικό σύστημα δεν ήταν οργανωμένο ενώ το οδικό δίκτυο ήταν προβληματικό. Τα μηνύματα που αφορούσαν τον πόλεμο αναλάμβαναν οι ημεροδρόμοι ή δρομοκήρυκες, οι οποίοι διέτρεχαν μεγάλες αποστάσεις σε δύσβατους δρόμους, οπλισμένοι και με πλήρη εξοπλισμό και σε απίστευτο χρόνο. (Γιαννάκης, 2016). Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι, το 668 π.Χ. κατά την διοργάνωση της 28^{ης} Ολυμπιάδας, παραβιάστηκε η ολυμπιακή εκκεχειρία από τις εχθροπραξίες Ηλείων και Δυμαίων. Μετά την ήττα των Δυμαίων, ένας Ηλείος οπλισμένος ημεροδρόμος έφυγε από το πεδίο της μάχης και διανύοντας περίπου 80 χιλιόμετρα έφερε το μήνυμα της νίκης στο στάδιο της Ολυμπίας την ημέρα των "άθλων" (δηλ. των βραβείων).

Για πολλούς η συμμετοχή έστω και μια φορά σε ένα Μαραθώνιο, αποτελεί στόχο ζωής και αυτό ανεξάρτητα από το χρόνο ολοκλήρωσης της διαδρομής. Ο Μαραθώνιος είναι, εκτός από μεγάλη αθλητική διοργάνωση, σημαντικό κοινωνικό γεγονός για την διοργανώτρια πόλη. Εκτός όμως από τους συμμετέχοντες, χιλιάδες είναι και οι θεατές που επισκέπτονται την περιοχή με σκοπό την παρακολούθηση του αγώνα. Τα οφέλη από τη διοργάνωση μεγάλων αθλητικών γεγονότων για τη χώρα υποδοχής είναι η προσέλκυση τουριστών υψηλού εισοδήματος και η δημιουργία μιας μόνιμης τουριστικής πελατείας. Παράλληλα καταγράφονται σημαντικά έσοδα από τη μετακίνηση, διαμονή, διατροφή, προπόνηση των αθλητών, τις αγορές, τις επισκέψεις σε μουσεία κ.λπ.

Μαραθώνιοι διοργανώνονται σε όλο τον κόσμο, με μεγαλύτερους της Ν. Υόρκης (όπου το 2016 τερμάτισαν 51.264 άτομα), του Σικάγο, του Παρισιού, του Λονδίνου και του Βερολίνου (HPRC, 2016). Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στις ΗΠΑ για το 2016 διοργανώθηκαν 712 Μαραθώνιοι και 59 στον Καναδά (Marathon Statistics, 2016).

Ασφαλώς κορυφαίος όλων είναι ο «κλασικός» αυθεντικός Μαραθώνιος που διοργανώνεται στην Αθήνα, κάθε Νοέμβριο. Οι αθλητές ακολουθούν την κλασική διαδρομή από την περιοχή του Μαραθώνα μέχρι τον τερματισμό στο Καλλιμάρμαρο Στάδιο της Αθήνας διανύοντας απόσταση 42.195 χλμ. Ο κλασικός Μαραθώνιος της Αθήνας το 1972 τέθηκε υπό την αιγίδα του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού και της Ομοσπονδίας Στίβου και πήρε τη σημερινή του μορφή το 1983 και από τότε αρχίζει η αρίθμησή του. Συγκαταλέγεται στους Χρυσούς Μαραθώνιους Δρόμους της Παγκόσμιας Ομοσπονδίας Στίβου⁷ (IAAF).

Εκτός από τον Μαραθώνιο και παράλληλα με αυτόν διοργανώνονται αγώνες 5 και 10 χιλιομέτρων, αγώνες παιδιών, δυναμικό βάδισμα και 1.200μ στο πλαίσιο των Special Olympics.

Ο αριθμός των αθλητών που συμμετέχουν στους αγώνες που πλαισιώνουν τον Κλασικό Μαραθώνιο της Αθήνας, συνεχώς αυξάνεται (Πίνακας 1). Γενικά στους αγώνες του 2016 υπήρξαν 50.000 δηλώσεις⁸ συμμετοχών σε όλα τα αγωνίσματα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. Δρομείς στους αγώνες του Κλασικού Μαραθώνιου της Αθήνας 2009-2016

	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
5 χλμ (πρωί)	6.839	6.615	6.514	5.832	4.712	3.207	2.528	1.634
10 χλμ	7.732	7.180	7.149	6.497	6.014	3.761	3.266	1.900
5 χλμ. (απόγευμα)	4.023	2.589	-	-	-	-	-	-
Μαραθώνιος	13.764	11.886	10.480	8.500	6.470	6.144	10.371	3.855

ΠΗΓΗ: Athens Authentic Marathon (2016).

Επεξεργασία-απεικόνιση: Π. Μοίρα

⁷ Κλασικός Μαραθώνιος Αθηνών: Ο δρόμος της δόξας! Στο

<http://www.visitmarathon.gr/index.php/el/marathon-race/klasikos-marathonios-athinon>

⁸ Οι αριθμοί των συμμετεχόντων διαφοροποιούνται από τους αριθμούς των δηλωσάντων συμμετοχή.

Σύμφωνα με μελέτες του γραφείου Μάρκετινγκ του Μαραθωνίου του ΣΕΓΑΣ, τους αγωνιζόμενους συνοδεύουν κατά μέσο όρο 1,5 άτομα. Οι αθλητές και οι συνοδοί τους μένουν στην Ελλάδα κατά μέσο όρο 5 ημέρες και ο καθένας δαπανά για διαμονή, διατροφή, αγορές, επισκέψεις σε μουσεία κ.λπ. 1.500 ευρώ (ανά 2,5 άτομα). Σύμφωνα με υπολογισμούς τα έσοδα της Αθήνας ανέρχονται στα 11 εκατομμύρια ευρώ (Παπαποστόλου, 2015).

Ο Μαραθώνιος τυγχάνει δημοσιότητας με τη λειτουργία ιστοσελίδας στο διαδίκτυο, την προβολή στα κοινωνικά δίκτυα, την προβολή στην τηλεόραση και στο ραδιόφωνο, με την ανάρτηση αφισών και τη διανομή διαφημιστικών εντύπων⁹.

5. Η έρευνα

Προκειμένου να διαπιστωθούν τα κίνητρα συμμετοχής των αθλητών στο Μαραθώνιο της Αθήνας και στους λοιπούς αγώνες που πλαισιώνουν την διοργάνωση και ο βαθμός ικανοποίησής τους από τη διοργάνωση των αγώνων διεξήχθη έρευνα. Η έρευνα αυτή πραγματοποιήθηκε με τη διανομή δομημένου ερωτηματολογίου 17 ερωτήσεων την ημέρα διεξαγωγής των αγώνων δηλ. την 13^η Νοεμβρίου 2016. Διανεμήθηκαν 200 ερωτηματολόγια, από τα οποία συμπληρώθηκαν τα 117. Η διανομή των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε την ημέρα διεξαγωγής των αγώνων από τις 08.00 έως τις 20.00 σε τυχαίο δείγμα. Το ερωτηματολόγιο συντάχθηκε στην ελληνική και στην αγγλική γλώσσα.

Από τους 117 συμμετέχοντες που δέχθηκαν να απαντήσουν στην έρευνα, οι 72 ήταν γυναίκες (61,5% των ερωτηθέντων) και οι 45 άνδρες (38,5%). Από αυτούς οι 12 ερωτηθέντες (10,3%) είναι ηλικίας 12-18, οι 43 (36,8%) είναι ηλικίας 19-30, οι 29 (24,8%) είναι ηλικίας 31-40, οι 22 (18,8%) είναι ηλικίας 41-50, οι 7 (5,9%) είναι ηλικίας 51-60, οι 3 (2,6%) είναι ηλικίας 61-70 και ένας είναι ηλικίας άνω των 70 ετών (0,8%).

Ως προς το επάγγελμα οι 15 (12,8%) είναι δημόσιοι υπάλληλοι, οι 43 (36,8%) είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι, οι 16 (13,7%) είναι ελεύθεροι επαγγελματίες, οι 15 (12,8%) είναι άνεργοι, οι 3 (το 2,6%) είναι συνταξιούχος, οι 8 (6,8%) ασχολούνται με τα οικιακά, οι 14 (το 11,9%) είναι μαθητές/φοιτητές και τέλος τρεις από τους ερωτηθέντες (2,6%) ανέφεραν πως ασχολούνται με κάτι άλλο, χωρίς να διευκρινίσουν ειδικότερα.

Ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης από τα 117 άτομα, οι 63 (53,8%) είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι 4 (3,4%) δήλωσαν πως έχουν αποφοιτήσει από την υποχρεωτική εκπαίδευση, οι 27 (23,1%) έχουν αποφοιτήσει από την δευτεροβάθμια εκπαίδευση, και οι 23 (19,7%) κατέχουν μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο.

Όσον αφορά την καταγωγή οι 92 (78,6%) δήλωσαν ως εθνικότητα την ελληνική. Οι λοιποί (25 άτομα) 21,4% δήλωσαν ως τόπο καταγωγής διάφορες χώρες όπως την Ολλανδία, τη Δανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Πολωνία, κ.λπ.

Το μεγαλύτερο ποσοστό 74,4% (87 άτομα) δήλωσε ως τόπο κατοικίας την Αθήνα και το 25,6% (30 άτομα) δήλωσε διάφορες πόλεις της Ελλάδας και του εξωτερικού.

Προκύπτει σαφώς ότι παρ' όλη την προσπάθεια ο Μαραθώνιος της Αθήνας, δεν έχει καταφέρει να προσελκύσει πολλές συμμετοχές τόσο από άλλες πόλεις της Ελλάδας όσο και από το εξωτερικό. Από αυτούς (30 άτομα) το 46,7% δήλωσε ότι διέμεινε σε ξενοδοχείο, το 33,3% ότι φιλοξενήθηκε σε συγγενείς και το 20% ότι φιλοξενήθηκε σε φίλους.

---

⁹ Μαραθώνιος Αθήνας (2016). Στο <http://www.athensauthenticmarathon.gr/site/index.php/el/news-gr/media-archives-gr>

Στην ερώτηση για το αν συνοδεύονταν στους αγώνες από κάποιο άλλο άτομο, το 32,5% των συμμετασχόντων (38 άτομα) δήλωσε ότι συνοδεύονταν από φίλους, το 24,8% (29 άτομα) από τον/την σύζυγο/σύντροφο, 14,5% (17 άτομα) δήλωσαν ότι ήρθαν μόνοι, 10,3% (12 άτομα) ότι συνοδεύονταν από μέλη της οικογένειάς τους, το 6% (7 άτομα) από μέλη του αθλητικού τους συλλόγου, 4,3% (5 άτομα) δήλωσαν ότι συνοδεύονταν από συγγενείς, 4,3% από κάποιο άλλο πρόσωπο και το 3,3% (4 άτομα) ότι ήρθαν με τα παιδιά τους.

Ως προς την ενημέρωση για τους αγώνες, το 35% (41 άτομα) δήλωσε ότι ενημερώθηκε από το διαδίκτυο, το 26,5% (31 άτομα) ενημερώθηκε από συγγενείς και φίλους, το 17,1% (20 άτομα) ενημερώθηκε από τον αθλητικό τους σύλλογο, το 12% (14 άτομα) ότι ενημερώθηκε από άλλη πηγή και μόλις το 9,4% (11 άτομα) ενημερώθηκε από κάποιο μέσο προβολής.

Ως προς τη δρομική απόσταση οι 57 (48,7%) δήλωσαν ότι συμμετείχαν στον πρωινό αγώνα των 5 χλμ., οι 31 (26,5%) συμμετείχαν στα 10 χλμ., οι 23 (19,7%) στο Μαραθώνιο δρόμο, οι 3 (2,6%) στον απογευματινό αγώνα των 5 χλμ. και οι 3 (2,5%) στο δυναμικό βάδισμα.

Ως προς το κίνητρο συμμετοχής στους αγώνες, οι 83 (70,9%) δήλωσαν την εμπειρία, οι 65 (35,9%) την προσωπική ικανοποίηση, ενώ οι 17 (14,5%) δήλωσαν την αίγλη της κλασικής διαδρομής. Μικρά ποσοστά συγκέντρωσαν οι απαντήσεις «για το μετάλλιο» 1,7% και ο ανταγωνισμός 3,4%.

Από τους συμμετέχοντες οι 53 (45,3%) δήλωσαν ότι έχουν συμμετάσχει και στο παρελθόν σε παρόμοιους αγώνες, γεγονός που αποδεικνύει μια συστηματική ενασχόληση με τον αθλητισμό.

Στην ερώτηση σχετικά με το βαθμό ικανοποίησης από την οργάνωση και τις λοιπές εκδηλώσεις οι απαντήσεις είχαν ως εξής (Πίνακας 2):

ΠΙΝΑΚΑΣ 2. Βαθμός ικανοποίησης από τη συμμετοχή στον Μαραθώνιο της Αθήνας

	Πολύ ικανοποιη- μένος		Ικανοποιη- μένος		Ούτε ικανοποιη- μένος, ούτε δυσανεστη- μένος		Δυσανεστη- μένος		Πολύ δυσανεστη- μένος		ΔΑ/ΔΓ	
	Σ	%	Σ	%	Σ	%	Σ	%	Σ	%	Σ	%
Οργάνωση	49	41,9	31	26,5	18	15,4	11	9,4	8	6,8	0	0
Προσβασιμότητα	56	47,9	28	24,0	21	18,0	4	3,4	7	6,0	1	0,7
Pasta Party	34	29,0	17	14,5	20	17,1	9	7,7	4	3,4	33	28,3
Εκδηλώσεις	30	25,6	32	27,3	23	19,8	18	15,4	8	6,8	6	5,1
Πληροφορίες αγώνων	50	42,7	29	24,8	18	15,4	10	8,6	9	7,7	1	0,8
Πληροφορίες για την Αθήνα	38	32,5	20	17,1	25	21,3	14	12,0	12	10,3	8	6,8
Φιλοξενία	52	44,5	26	22,2	15	12,8	6	5,1	8	6,8	10	8,6
Πολιτιστικά αξιοθέατα	57	48,7	20	17,1	12	10,3	13	11,1	11	9,4	4	3,4

Παρατηρείται ότι στο σύνολό τους οι ερωτώμενοι δηλώνουν πολύ ικανοποιημένοι από την οργάνωση (41,9%), την προσβασιμότητα στο χώρο των αγώνων (47,9%), την πληροφόρηση για τους αγώνες (42,7%), την πληροφόρηση για την πόλη της Αθήνας

(32,5%), τη φιλοξενία (44,5%) και τα αξιοθέατα (48,7%). Επίσης δήλωσαν 27,3% ικανοποιημένοι και 25,6% πολύ ικανοποιημένοι από τις εκδηλώσεις που πλαισιώνουν τους αγώνες και σε ποσοστό 48,7% πολύ ικανοποιημένοι από τα πολιτισμικά αξιοθέατα.

Τέλος, το 83,7% (98 άτομα) δήλωσε ότι σκοπεύει να λάβει και πάλι μέρος στον Μαραθώνιο της Αθήνας.

6. Συμπεράσματα

Η έρευνα κατέδειξε ότι το 70,9% είχε ως κύριο κίνητρο συμμετοχής στον αγώνα την εμπειρία, το 35,9% την προσωπική ικανοποίηση και μόνο το 14,5% δήλωσε ότι παρακινήθηκε από την επιθυμία συμμετοχής στην κλασική διαδρομή.

Από τις απαντήσεις προκύπτει ότι παρά τις προσπάθειες των αρμόδιων φορέων, η Αθήνα, μολονότι είναι η πόλη καταγωγής του Μαραθωνίου, δεν έχει καταξιωθεί στη συνείδηση του τουριστικού κοινού και δεν προσελκύει μεγάλο αριθμό ξένων επισκεπτών για τη συμμετοχή στους αγώνες.

Διαπιστώνεται έλλειμμα ως προς την πληροφόρηση καθώς μόνο το 35% των συμμετασχόντων ενημερώθηκε για το αθλητικό γεγονός του Μαραθωνίου από το διαδίκτυο, ενώ ένα μεγάλο το 26,5% ενημερώθηκε από συγγενείς και φίλους, με μικρή συμμετοχή (9,4%) από την τηλεόραση και τα άλλα μέσα.

Ως θετικό αξιολογείται το γεγονός ότι στην πλειοψηφία τους οι συμμετέχοντες δήλωσαν πολύ ικανοποιημένοι από την οργάνωση, την προσβασιμότητα, την πληροφόρηση, τη φιλοξενία και τα αξιοθέατα της Αθήνας. Η θετική αξιολόγηση μπορεί να αξιοποιηθεί ώστε ο Μαραθώνιος της Αθήνας, ως τουριστικό αθλητικό γεγονός να προσελκύσει περισσότερες συμμετοχές στις διοργανώσεις του.

Προτείνεται η διενέργεια περαιτέρω έρευνας, τόσο για το βαθμό ενημέρωσης των αθλητών από τα Μ.Μ.Ε. αλλά και περαιτέρω ερευνών σχετικά με τα κίνητρα των αθλητών των αγώνων, ιδίως των ξένων επισκεπτών. Σκοπός είναι η δυνατότητα προσέγγισης αυτών των ομάδων και ο σχεδιασμός κατάλληλων τουριστικών πακέτων για την επιτυχή προώθηση αθλητικών γεγονότων στο μέλλον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Bhatiz, A.K. (1991). *International Tourism: Fundamentals and Practices*, Sterling Press, New Delhi, India In Kurtzman, J. (2001). *Tourism, Sport and Culture, In Sport and Tourism 1st World Conference*, World Tourism Organization and the International Olympic Committee, pp. 99-110.
2. Chalip, L., Green, C., & Vander Velden, L. (1998). Sources of interest in travel to the Olympic Games. *Journal of Vacation Marketing*, 4, pp. 7-22.
3. De Knop, P. (1990). Sport for all and active tourism. *World Leisure and Recreation*, 32, pp. 30-36.
4. Edwards, H. (1973). *Definitions and Clarifications in Sociology of Sport*. Homewood: Dorsey.
5. Gammon S. - Robinson T. (1997). Sport and tourism: A conceptual framework, *Journal of Sport Tourism* 4(3), pp. 11-18.
6. Gardiner, E.N. (1930). *Athletics to the Ancient World*, N.Y.: Dover Publication.
7. Gibson, H. (1998). The case of World Cup USA '94. In Standevan, J. & De Knop, P. (eds.), *Sport tourism*. Champaign, IL: Human Kinetics.

8. Hall, C. (1992). Adventure, sport and health tourism. In Weiler, B. & Hall, C.M. (eds.), *Special interest tourism* (pp. 141–158). London: Belhaven Press.
9. Hart, M. and Birell, S. (1981). *Sport in the Sociocultural*. Dubuque (Iowa): William C. Brown Publishers.
10. Kurtzman, J. – Zauhar, J. - Jong-yun, A. & Seung-dam, Ch. (1993). Global understanding, appreciation and peace through sports tourism, *Journal of Sport & Tourism*, 1(1), pp. 21-29.
11. Kurtzman, J., & Zauhar, J. (1997). A wave in time—The sports tourism phenomena. *Journal of Sports Tourism*, 4, pp. 5–19.
12. Nogawa, H., Yamguchi, Y., & Hagi, Y. (1996). An empirical research study on Japanese sport tourism in Sport-for-All Events: Case studies of a single-night event and a multiple-night event. *Journal of Travel Research*, 35, pp. 46–54.
13. Olivova, V. (1984). *Sports and Games in the Ancient World*, London: Orbis.
14. Philosophical research on line (2016). In <http://philpapers.org/rec/ZEIEAM>
15. Pigeassou, Ch. (1997) Sport and Tourism: The Emergence of Sport into the Offer of Tourism - Between Passion and Reason, *Journal of Sport Tourism*, 4(2), pp. 24-47.
16. Pigeassou, Ch. (2004). Contribution to the definition of sport tourism, *Journal of Sport Tourism*, 9(3), pp. 287–289.
17. Standeven, J. & De Knop, P. (1999). *Sport Tourism*, Champaign, IL: Human Kinetics.
18. Zeigler, E.F. (1984). *Ethics and Morality in Sport and Physical Education an Experiential Approach*, Champaign, IL: Stipes.
19. Athens Authentic Marathon (2016). *Μαραθώνιος της Αθήνας, ο αυθεντικός*, στο <http://www.athensauthenticmarathon.gr/site/index.php/en/>
20. Holmes Place Punning Club (2016). *Οι πέντε μεγαλύτεροι μαραθώνιοι στον κόσμο*, στο <http://holmesplace.gr/gr/-5--a1290.html>
21. Marathon Statistics (2016). In <http://www.findmymarathon.com/statistics.php>
22. Γιαννάκης, Θ. (2016). *Μαραθώνιος*, στο <http://www.athensauthenticmarathon.gr/site/index.php/el/event-gr/general-gr/11-history-gr>
23. Γκιάσος Ι. , Παπαδημητρίου Δ. , Συναδινός Π. (2000). *Μεγάλες Διοργανώσεις: Η Περίπτωση των Ολυμπιακών Αγώνων*, Πάτρα: ΕΑΠ.
24. Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού/Ι.Μ.Ε. (2016α). *Παναθήναια* στο http://www.fhw.gr/olympics/ancient/gr/otherg_panath.html
25. Ι.Μ.Ε. (2016β). *Ισθμία* στο http://www.fhw.gr/olympics/ancient/gr/otherg_isthmia.html
26. Ι.Μ.Ε. (2016γ). *Πύθια* στο http://www.fhw.gr/olympics/ancient/gr/otherg_pithia.html
27. Ι.Μ.Ε. (2016δ). *Ηραία* στο http://www.fhw.gr/olympics/ancient/gr/otherg_irea.html
28. Ι.Μ.Ε. (2016ε). *Ασκληπιεία* στο http://www.fhw.gr/olympics/ancient/gr/otherg_asklip.html
29. Κλασικός Μαραθώνιος Αθηνών: Ο δρόμος της δόξας! Στο <http://www.visitmarathon.gr/index.php/el/marathon-race/klasikos-marathonios-athinon>

30. Μυλωνόπουλος, Δ. (2011). *Τουριστικό Δίκαιο* [Tourism Law], Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
31. Παπαποστόλου, Ε. (2015). Η συμβολή του αυθεντικού Μαραθωνίου στην τουριστική ανάπτυξη της Ελλάδας, *Running news*, 18 Ιουνίου, στο <http://www.runningnews.gr/item.php?id=22479>
32. Πασσανίας, *Ελλάδος Περιήγησις. Ηλιακά V*, 7.7-9, (μετ. Ν. Παπαχατζής).